

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KRR.410.003.03.2017
P/17/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 55 11, F +48 22 444 57 73
krr@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/17/045 – Funkcjonowanie spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Kontrolerzy

1. Jacek Kalbarczyk, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KRR/22/2017 z dnia 11 maja 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 1)

2. Wojciech Rutecki, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KRR/23/2017 z dnia 11 maja 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 2)

Jednostka
kontrolowana

Poznańska Hodowla Roślin Sp. z o.o., ul. Kasztanowa 5, 63-004 Tulce

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Zdzisław Paszkiewicz, Prezes Zarządu Poznańskiej Hodowli Roślin Sp. z o.o.

(dowód: akta kontroli str. 27-28)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia¹ pozytywnie funkcjonowanie Poznańskiej Hodowli Roślin Sp. z o.o. w latach 2014–2016.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Poznańska Hodowla Roślin Sp. z o.o. (dalej Spółka) prawidłowo realizowała powierzone zadania z zakresu postępu biologicznego hodowli roślin uprawnych, prowadząc hodowlę odpowiednio: 17 gatunków roślin w 2014 r., 13 gatunków w 2015 r. oraz 15 gatunków w 2016 r., w tym hodowlę twórczą 10 gatunków roślin uprawnych: pszenicy zwyczajnej, żyta ozimego, jęczmienia jarego i ozimego, grochu siewnego, łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego, rzepaku ozimego, kostrzewy czerwonej, kostrzewy łąkowej i życicy trwałej. Spółka uzyskiwała dodatnie wyniki ekonomiczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w latach 2014 i 2015. W 2016 r. Spółka osiągnęła ujemny wynik finansowy, co było związane ze spadkiem przychodów z produkcji roślinnej. Z tytułu działalności podstawowej Spółka poniosła za lata objęte kontrolą straty ze sprzedaży, natomiast do osiągnięcia zysku z lat 2014–2015 przyczyniły się wyniki ze sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego, tj. mleka.

Spółka prawidłowo gospodarowała zasobem nieruchomości, utrzymując mienie w należyтым stanie technicznym.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Realizacja przez Spółkę zadań w zakresie postępu biologicznego w hodowli roślin i nasiennictwie

Opis stanu
faktycznego

1.1. Przedmiotem działalności Poznańskiej Hodowli Roślin Sp. z o.o. w ramach produkcji roślinnej była produkcja towarowa, hodowla twórcza i zachowawcza zbóż, bobowatych, oleistych i traw. Łączna powierzchnia hodowli twórczej wyniosła w 2014 r. 51,19 ha, w 2015 r. 58,91 ha oraz w 2016 r. 59,75 ha. Powierzchnia hodowli zachowawczej wyniosła w 2014 r. – 11,6 ha, w 2015 r. – 7,6 ha oraz w 2016 r. – 19,53 ha. W latach 2014–2016 Spółka prowadziła hodowlę twórczą w 10 gatunkach, w tym: zbóż (pszenicy ozimej, żyta ozimego, jęczmienia jarego i ozimego), roślin strączkowych (grochu siewnego, łubinu wąskolistnego i łubinu żółtego), traw (kostrzewy czerwonej, kostrzewy łąkowej i życicy trwałej) oraz rzepaku ozimego. Liczba rodów w badaniach rejestrowych wyniosła w 2014 r. – 33, w 2015 r. – 27, w 2016 r. – 25. W 2014 r. Spółka utrzymywała w hodowli zachowawczej 70 odmian w 17 gatunkach, w 2015 r. – 46 odmian w 13 gatunkach, w 2016 r. – 37 odmian w 15 gatunkach (pszenica ozima, żyto ozime, jęczmień jary, owies, groch siewny jadalny i pastewny, łubin żółty, łubin wąskolistny, kostrzewa czerwona, kostrzewa łąkowa, kupkówka pospolita, życica mieszańcowa, życica, trwała, stokłosa uniolowata oraz facelia błękitna). W 2014 r. Spółka wprowadziła do krajowego rejestru odmian² (dalej „krajowy rejestr”) dwie odmiany, w 2015 r. cztery odmiany, a w 2016 r. dwie odmiany. W 2014 r. skreślono z krajowego rejestru dwie odmiany, tj.: groch siewny „Wiato” i łubin żółty „Talar” ze względu na spadek popytu na te odmiany, w 2015 r. i w 2016 r. nie skreślono żadnej odmiany. Spółka zarejestrowała za granicą (w Czechach) w 2014 r. cztery odmiany (łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego i pszenicy ozimej), w 2015 oraz w 2016 r. po dwie odmiany (łubinu wąskolistnego i grochu siewnego). Ponadto prowadziła działalność obejmującą: chów bydła mlecznego, hodowlę koni, sprzedaż mleka, uprawę zbóż, buraków cukrowych i roślin oleistych. Działalność Spółki prowadzona była zgodnie z zakresem ustalonym w akcie założycielskim Spółki³.

(dowód: akta kontroli str. 29-40, 503, 525, 546-622, 641-642, 687-689, 869-1096)

1.2. Zakres prowadzonej hodowli twórczej w latach 2008–2016 uległ zmianie w 2012 r. przez włączenie do hodowli twórczej rzepaku ozimego. Jak podał Prezes Zarządu Spółki, hodowla nowych odmian rzepaku umożliwi Spółce w przyszłości produkcję kwalifikowanego materiału siewnego. W przypadku hodowli zachowawczej liczba uprawianych gatunków roślin uprawnych w latach 2008–2016 wyniosła od 13 do 17 gatunków. Różnice w liczbie gatunków objętych hodowlą zachowawczą spowodowane były prowadzoną przez Spółkę analizą popytu na odmiany własne.

(dowód: akta kontroli str. 506-508, 641)

1.3. Spółka prowadziła programy hodowlane zgodnie z założeniami przedstawianymi w biznesplanach, corocznie aktualizowanymi i zatwierdzanymi przez Zgromadzenie Wspólników Spółki. W biznesplanach na 2014, 2015 i 2016 r. nie określono planowanej liczby rejestracji odmian roślin. Zakres hodowli twórczej był zgodny z przyjętymi programami hodowlanymi. Realizując programy hodowli Spółka korzystała z własnego laboratorium kultur in vitro wraz z kompleksem szklarniowym w Stacji Hodowli Roślin Wiatrowo. Jak wyjaśnił Prezes Zarządu Spółki, prace te

² Krajowy rejestr odmian prowadzony jest przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych – na podstawie art. 5 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie (Dz. U. z 2017 r. poz. 633) (dalej „ustawa o nasiennictwie”).

³ Tekst jednolity aktu założycielskiego Spółki przyjęty Uchwałą nr 3 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki z dnia 21 sierpnia 2013 r. (Akt notarialny Repertorium A nr 4469/2013).

pozwalają skrócić czas uzyskiwania nowych odmian dzięki zastosowaniu takich technik jak wytwarzanie linii podwojonych haploidów czy hodowla z wykorzystaniem technik pojedynczych nasion. Metody te pozwalały uzyskać dwa pokolenia roślin w roku, co przyczyniało się do przyspieszenia realizacji programu hodowlanego.

Spółka realizowała program hodowli twórczej nowych odmian żyta ozimego mieszańcowego wspólnie z Danko Hodowla Roślin Sp. z o.o. oraz Hodowla Roślin Smolice Sp. z o.o.⁴ W wyniku współpracy w 2013 r. została zarejestrowana odmiana mieszańcowa TUR.

(dowód: akta kontroli str. 506-509, 693-696)

1.4. W okresie objętym kontrolą Spółka uczestniczyła w realizacji następujących programów hodowlanych realizowanych przez inne podmioty:

- projekt pn. SEGENMAS: „Sekwencjonowanie nowej generacji i mapowanie asocjacyjne jako metody generowania markerów molekularnych cech użytkowych łubinu wąskolistnego”. Celem projektu było opracowanie technologii monitorowania genotypów łubinu wąskolistnego pod względem cech użytkowych za pomocą markerów DNA. Projekt realizowany był we współpracy z: Instytutem Genetyki Roślin Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu (lider projektu, dalej zwany „IGR PAN”), Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu (dalej „UP w Poznaniu”), Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytutem Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (dalej „IFR PAN”), Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie oraz Hodowlą Roślin Smolice Sp. z o.o. Jego realizacja rozpoczęła się w marcu 2015 r., a koszt realizowanego projektu dla Spółki wyniósł w 2015 r. 55,3 tys. zł oraz w 2016 r. 66,7 tys. zł.
- projekt pn. „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach”. Projekt realizowany był we współpracy z IGR PAN i UP w Poznaniu, a jego głównym celem było stworzenie warunków do zmniejszenia importu białka paszowego w wyniku zwiększenia wartości biologicznej i użytkowej białka roślinnego pochodzącego z rodzimych surowców. Realizując ten projekt Spółka w 2014 r. poniosła koszt 37,0 tys. zł, w 2015 r. 40,0 tys. zł.
- projekt pn. „Tworzenie naukowych podstaw postępu biologicznego i ochrona roślinnych zasobów genowych źródłem innowacji i wsparcia zrównoważonego rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju”. Projekt realizowany był we współpracy z Instytutem Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie. Poniesiony koszt projektu w 2015 r. wyniósł 59,3 tys. zł, w 2016 r. 92,6 tys. zł.
- projekt ISOR: „Inteligentne Systemy Oświetleniowe dla Przemysłowej Produkcji Roślinnej”. W projekcie uczestniczyły: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (lider projektu), DANKO Hodowla Roślin Sp. z o.o., Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego Sp. z o.o., IFR PAN oraz Hodowla Roślin Smolice Sp. z o.o. Celem projektu było dostosowanie oświetlenia do skrócenia cyklu hodowlanego pszenicy oraz jęczmienia. Projekt rozpoczął się w lipcu 2015 r. i potrwa do grudnia 2017 r. Poniesiony koszt w 2015 r. wyniósł 73,6 tys. zł oraz w 2016 r. – 112,9 tys. zł.
- w 2016 r. prowadzona była współpraca z firmami zagranicznymi, która polegała na testowaniu poza granicami kraju rodów Spółki w doświadczeniach przedrejestracyjnych. W badaniach prowadzonych w Niemczech pozostawały rody i odmiany pszenicy ozimej, jęczmienia jarego oraz roślin bobowatych.

(dowód: akta kontroli str. 520-524, 693-696)

⁴ Na podstawie porozumienia z dnia 7 września 2012 r.

1.5. W latach 2014–2016 Dyrektor Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych (dalej „COBORU”) wydał 44 decyzje w sprawie odmowy wpisu do krajowego rejestru odmian zgłoszonych na wnioszek Spółki z powodu niespełnienia w 43 przypadkach warunku zadowalającej wartości gospodarczej, a w jednym przypadku z powodu niezadawalającego wyrównania pod względem terminu kłoszenia i wysokości. Dotyczyło to odmian jęczmienia jarego, grochu siewnego, łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego, pszenicy ozimej, żyta ozimego, żyta ozimego mieszanego, jęczmienia ozimego i rzepaku ozimego.

(dowód: akta kontroli str. 510-511, 697)

W latach 2014–2016, spośród zarejestrowanych przez Spółkę odmian w krajowym rejestrze, na podstawie wyników porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego (PDO), COBORU wprowadziło na listę odmian zalecanych do uprawy na obszarze województwa osiem odmian z gatunku roślin bobowatych (np. groch siewny „Akord”, łubin żółty „Baryt”, łubin wąskolistny „Mister”), pszenicy ozimej „Tulecka” i „Astoria” oraz żyta ozimego „Antonińskie”.

(dowód: akta kontroli str. 510, 519)

1.6. W latach 2014–2016 koszty hodowli roślin w Spółce wyniosły odpowiednio: 5.188,6 tys. zł, 4.974,5 tys. zł i 5.124,6 tys. zł. Koszty hodowli roślin finansowane były z przychodów z tytułu opłat licencyjnych, które pokrywały koszty hodowli w 36,2% w 2014 r., 41,8% w 2015 r. oraz 37,6% w 2016 r., z przychodów z tytułu innych rodzajów działalności (odpowiednio 61,5%, 56,0% i 59,4% kosztów hodowli) oraz z przychodów z tytułu opłat od rozmnożeń własnych (2,2%, 2,2% i 3,0%).

W 2014 r. średni koszt wyhodowania jednej odmiany w poszczególnych gatunkach wyniósł od 312,0 tys. zł (łubin wąskolistny) do 2.298,9 tys. zł (żyto ozime). W 2015 r. średni koszt wyhodowania jednej odmiany wyniósł od 195,7 tys. zł (łubin wąskolistny) do 2.357,0 tys. zł (jęczmień jary), a w 2016 r. wyniósł od 167,5 tys. zł (łubin wąskolistny) do 4.854,0 tys. zł (jęczmień jary).

(dowód: akta kontroli str. 261, 346, 428, 1233, 1235)

Spółka zawarła 257 umów licencyjnych z podmiotami reprodukującymi materiał siewny odmian Spółki⁵. W 2013 r. Spółka zawarła również umowę, której przedmiotem było zbieranie informacji o przypadkach naruszenia wyłącznego prawa do ochrony odmian roślin, uzyskiwanie i gromadzenie dowodów potwierdzających naruszenie wyłącznego prawa oraz podejmowanie w imieniu i na rzecz Spółki wszelkich działań zmierzających do egzekucji należności.

Przychód Spółki w okresie 2014–2016 z tytułu opłat licencyjnych krajowych wyniósł odpowiednio: 1.877,9 tys. zł (tj. 84% szacowanego przychodu), 1.970,2 tys. zł (89%) oraz 1.829,8 tys. zł (87%). Z tytułu opłat licencyjnych zagranicznych przychód spółki w latach 2014–2016 wyniósł: 25,0 tys. zł, 108,8 tys. zł oraz 98,3 tys. zł. W latach 2014–2016 z tytułu naruszenia wyłącznego prawa do odmian Spółka uzyskiwała kwotę odpowiednio: 117,4 tys. zł, 109,4 tys. zł i 151,2 tys. zł.

(dowód akta kontroli str. 512, 555, 576, 598, 698-707, 710, 711)

1.7. W latach 2014–2016 na gruntach o powierzchni wynoszącej odpowiednio: 2 605,1 ha, 2 836,3 ha i 2 795,1 ha wyprodukowano materiał siewny zbóż (po oczyszczeniu) w ilości wynoszącej odpowiednio: w 2014 r. – 17.706,8 ton, w 2015 r. – 17.480,2 ton, w 2016 r. – 15.797,8 ton. Ilość wyprodukowanego materiału siewnego gatunków roślin strączkowych, motylkowych, traw i pozostałych rolniczych kształtowała się następująco: w 2014 r. na poletkach o powierzchni 612,1 ha wyprodukowano 868,6 tony, w 2015 r. na 375,2 ha wyprodukowano 876,1 ton oraz w 2016 r. na 890,0 ha wyprodukowano 924,8 tony.

(dowód: akta kontroli str. 513, 716)

⁵ Według stanu na dzień 25 maja 2017 r.

Powierzchnia upraw nasiennych w latach 2008–2016 wyniosła średnio ok. 3.500 ha. Średnioroczna produkcja materiału siewnego w latach 2008–2013 wyniosła 15.274 tony, a w latach 2014–2016 wzrosła o 2.611 ton i wyniosła średnio 17.885 ton.

(dowód: akta kontroli str. 513, 716-719)

1.8. Wartość sprzedaży materiału siewnego w latach 2014–2016 wyniosła odpowiednio: 8.217,8 tys. zł, 9.078,7 tys. zł i 10.507,9 tys. zł, w tym wartość sprzedaży materiału siewnego odmian własnych Spółki stanowiła odpowiednio: 76,4% (6.277,5 tys. zł), 83,9% (7.614,6 tys. zł) i 65,4% (6.868,9 tys. zł).

Największymi odbiorcami materiału siewnego były podmioty reprodukujące materiał siewny. Udział w sprzedaży tych podmiotów w latach 2014–2016 wyniósł odpowiednio: 33,0%, 54,7% i 52,1%. Pozostałymi odbiorcami materiału siewnego były hurtownie (udział od 18,8% do 27,6%) oraz spółki, w których prawa z udziałów wykonuje Agencja Nieruchomości Rolnych (2,1%-4,3%). Sprzedaż bezpośrednia wyniosła od 12,7% do 31,2%, a eksport od 6,1% do 9,4%.

(dowód: akta kontroli str. 719-720)

W strukturze sprzedaży materiału siewnego odmian własnych Spółki najwyższy udział w latach 2014–2016 miała sprzedaż materiału siewnego roślin strączkowych, głównie łubinu żółtego i wąskolistnego (odpowiednio 33,1%, 41,5% i 35,9%), zbóż ozimych, głównie żyta i pszenicy (32,3%, 23,4% i 25,2%) i zbóż jarych, głównie jęczmienia i owsa (29,2%, 16,3% i 17,7%). W latach 2014–2016 zwiększył się udział w sprzedaży facelii błękitnej z poziomu 1,2% do 16,4%.

Udział sprzedaży materiału siewnego ogółem w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł w latach 2014–2016 odpowiednio: 20,0%, 21,6% i 28,5%, a w przychodach ze sprzedaży produkcji roślinnej odpowiednio: 26,0%, 27,3% i 37,8%. Udział sprzedaży materiału siewnego odmian własnych w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł w tym okresie odpowiednio: 15,3%, 18,1% i 18,6%, a w przychodach ze sprzedaży produkcji roślinnej – 19,9%, 22,9% i 24,7%.

(dowód: akta kontroli str. 724-729, 1345)

W latach 2008–2016 najwyższy poziom sprzedaży materiału siewnego odmian własnych Spółki osiągnięto w 2010 r. (10,0 mln zł), a najniższy w 2014 r. (6,3 mln zł).

Prezes Zarządu Spółki podał, że przyczyną zmian w sprzedaży odmian własnych Spółki była zmniejszająca się sprzedaż materiału siewnego roślin zbożowych na korzyść materiału siewnego roślin bobowatych, co związane było z polityką Unii Europejskiej wobec hodowli bobowatych (tj. zazielenianie) oraz większymi dopłatami do tej hodowli.

(dowód: akta kontroli str. 515-516, 720)

W latach 2014–2016⁶ na krajowym rynku nasiennym Spółka miała około 94% udział w sprzedaży łubinu żółtego, 49% łubinu wąskolistnego, 62% facelii błękitnej, 100% wyki kosmatej, 46% kostrzewy łąkowej, 67% życicy mieszańcowej oraz 12% grochu siewnego. W zbożach udział Spółki wyniósł: 8% żyta ozimego, 3% pszenicy ozimej, 0,5% jęczmienia ozimego oraz 2% jęczmienia jarego.

(dowód: akta kontroli str. 515, 525)

⁶ Na podstawie protokołu z dnia 10 marca 2017 r. po kontroli przeprowadzonej przez ANR (dane z ocen polowych Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa).

1.9. Poznańska Hodowla Roślin Sp. z o.o. w ramach promocji odmian i upowszechniania postępu biologicznego uczestniczyła w targach rolniczych oraz organizowała „Dni Pola”, w trakcie których na poletkach demonstracyjnych prezentowane były odmiany roślin Spółki. Organizowała również „Ogólnopolskie Dni Grochu i Łubinu” w Stacji Hodowli Roślin w Wiatrowie (rośliny bobowate) oraz „Dni Pola” w NAGRADOWICACH (rośliny zbożowe). Pracownicy Spółki brali udział w konferencjach, promując odmiany roślin Spółki. Każdego roku opracowane były katalogi z własnymi odmianami w kilkutyśiecznym nakładzie, które udostępniane były rolnikom i podmiotom zajmującym się reprodukcją materiału siewnego odmian roślin Spółki. W ramach promocji – od sierpnia 2015 roku, wydawano dwa razy do roku biuletyn pod tytułem: „Porozmawiajmy o nasionach”, w którym promowano odmiany roślin Spółki. Przedstawiciele Spółki corocznie uczestniczyli w spotkaniach Europejskiej Izby Nasiennej (ESA), na których ustalano możliwości współpracy międzynarodowej w zakresie obrotu materiałem siewnym oraz współpracy w zakresie hodowli roślin. Spółka w latach 2014–2016 otrzymała nagrody: złote medale targów w Poznaniu i w Kielcach za najlepsze odmiany w Polsce w danym gatunku: pszenica ozima (Legenda i Astoria), łubin żółty (Mister, Taper, Baryt) oraz łubin wąskolistny (Tango i Bolero).

(dowód: akta kontroli str. 516-607)

1.10. W 2014 r. Agencja Nieruchomości Rolnych przeprowadziła kontrolę w Spółce w zakresie analizy działalności gospodarczej i finansowej oraz oceny efektywności gospodarowania w latach 2012–2014. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości oraz nie sformułowano zaleceń pokontrolnych.

(dowód: akta kontroli str. 730-792)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że Spółka nie realizowała założeń biznesplanów w zakresie wartości sprzedaży materiału siewnego, wysokości kosztów programów hodowlanych dla hodowli twórczej oraz powierzchni upraw nasiennych.

1. Spółka nie osiągnęła w latach 2014–2016 wartości sprzedaży materiału siewnego określonych w biznesplanach. W 2014 r. wartość sprzedaży materiału siewnego ogółem wyniosła 8.217,8 tys. zł, tj. 55,9% planowanej wartości sprzedaży według biznes planu (14.711,7 tys. zł), w 2015 r. odpowiednio 9.078,7 tys. zł, tj. 58,3% (15.568,9 tys. zł), a w 2016 r. 10.507,9 tys. zł, tj. 65,5% (16.046,6 tys. zł). Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że powodami nieosiągnięcia wysokości sprzedaży materiału siewnego określonych w biznesplanach Spółki były: duża konkurencja innych firm hodowlano-nasiennych na rynku oraz małe zainteresowanie zakupem kwalifikowanego materiału siewnego przez rolników.

(dowód: akta kontroli str. 719-720)

2. W latach 2014–2015 w Spółce przekroczono określone w biznesplanach Spółki wysokości kosztów programów hodowlanych dla hodowli twórczej. Wykonanie kosztów programów hodowlanych dla hodowli twórczej w 2014 r. wyniosło 3.313,7 tys. zł, tj. 104,6% poziomu kosztów określonego w biznesplanie (3.163,3 tys. zł), w 2015 r. wykonanie wyniosło 3.177,5 tys. zł, tj. 103,4% przy planie 3.072,9 tys. zł. W 2016 r. dla hodowli twórczej wykonanie wyniosło 95,6% poziomu kosztów określonego w biznesplanie (3.251,6 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 505, 690-692)

Prezes Zarządu Spółki stwierdził, że: „W 2014 różnice między planem a wykonaniem w poszczególnych programach były największe co wynika z wykonania planu po raz pierwszy. Kolejne lata pokazują, iż poszczególni kierownicy uczą się odpowiedniego planowania i coraz dokładniej przewidują koszty poszczególnych programów.”

(dowód: akta kontroli str. 506)

3. Spółka nie osiągnęła w latach 2014–2015 powierzchni upraw nasiennych określonych w biznesplanach. Powierzchnia upraw nasiennych wyniosła w 2014 r., 3.217,2 ha, tj. 95,7% powierzchni określonej w biznesplanie na 2014 r. (3.360,8 ha), 3.571,5 ha w 2015 r., tj. 94,7% powierzchni określonej w biznesplanie na 2015 r. (3.772,0 ha).

Prezes Zarządu Spółki podał, że: „Różnice w powierzchni wynikały z różnych powodów, jednakże główny, to próba urealnienia oferty rynkowej Spółki. Prace nad biznesplanem na kolejny rok rozpoczynamy na przełomie listopada i grudnia. Przyjmowane są pewne założenia, które później są weryfikowane oczekiwaniami rynku. Dział marketingu oraz dyrektorzy oddziałów, nieustannie zbierają informacje nt. potrzeb rynku i na tej podstawie, wiosną, następuje korekta arealów zasiewów poszczególnych gatunków i odmian. W przypadku zbóż ozimych, dochodzi jeszcze kwestia przezimowania. Wiosną następuje weryfikacja stanów plantacji i w przypadku złego przezimowania plantacja może zostać zlikwidowana lub niezgłoszona do kwalifikacji polowej.”

(dowód: akta kontroli str. 513, 718)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

2. Gospodarka finansowa oraz majątkowa Spółki dotyczące hodowli roślin uprawnych

Opis stanu
faktycznego

2.1. Spółka opracowała biznesplany na lata 2014, 2015 i 2016, które wprowadzono do realizacji uchwałami Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników (dalej ZZW) z dnia 7 maja 2014 r., z dnia 8 czerwca 2015 r. i z dnia 29 czerwca 2016 r. Sprawozdania finansowe Spółki oraz sprawozdania Zarządu z działalności Spółki sporządzone za lata objęte kontrolą w każdym przypadku zostały zatwierdzone przez ZZW, które jednocześnie udzieliło absolutorium Prezesowi Zarządu Spółki z wykonania obowiązków w danym roku obrotowym.

(dowód: akta kontroli str. 7-8, 48, 55, 88, 199, 869-1096)

2.2. W okresie objętym kontrolą Spółka uzyskała przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi na poziomie: 45.238,9 tys. zł w 2014 r., 42.814,3 tys. zł w 2015 r. oraz 40.251,0 tys. zł w 2016 r. Przychody te Spółka uzyskiwała głównie ze sprzedaży produktów (odpowiednio: 90,4%, 98,3% i 91,6% przychodów netto ze sprzedaży). Na przychody te składały się: przychody netto ze sprzedaży produktów roślinnych: 69,8% w 2014 r., 77,8% w 2015 r. i 69,1% w 2016 r., przychody netto ze sprzedaży inwentarza i produktów pochodzenia zwierzęcego, w tym mleka: 15,7%, 15,2% i 16,9%, opłaty licencyjne: 3,4%, 3,6% i 3,8%, oraz przychody ze sprzedaży usług: 1,5%, 1,7% i 1,7%.

Osiągnięte przez Spółkę przychody ze sprzedaży w stosunku do wielkości zaplanowanej w biznesplanie były wyższe w 2014 r. o 1,7%, w 2015 r. o 3,2%, natomiast w 2016 r. były niższe o 4,4%. W 2015 r. w porównaniu do 2014 r. wystąpiło zmniejszenie przychodów ogółem z 54.015,5 tys. zł do 49.247,2 tys. zł, tj. o 4.768,3 tys. zł (9%). W 2016 r. w porównaniu do 2015 r. wystąpiło zmniejszenie przychodów ogółem z 49.247,2 tys. zł do 46.685,3 tys. zł, tj. o 2.561,9 tys. zł (5,2%).

W 2015 r. przychody netto ze sprzedaży produktów roślinnych wyniosły 33.313,5 tys. zł i były większe o 1.737,2 tys. zł (6,0%) niż w 2014 r. W 2016 r. przychody netto ze sprzedaży produktów roślinnych wyniosły 27.804,0 tys. zł i były niższe o 3.772,3 tys. zł (11,9%) od osiągniętych w 2014 r. oraz niższe o 5.509,5 tys. zł (17,0%) od osiągniętych w 2015 r. Niższe przychody ze sprzedaży produktów roślinnych w 2016 r. spowodowane były obniżeniem uzyskanych przez Spółkę plonów rzepaku i zbóż. Na poziom przychodów Spółki w 2015 r. oraz w 2016 r. miała wpływ sprzedaż produktów zwierzęcych, która w porównaniu do 2014 r. wzrosła – odpowiednio o 26,8 tys. zł, tj. o 3% i o 459,1 tys. zł, tj. o 51%.

(dowód: akta kontroli str. 1116-1118, 1120-1121)

Spółka poniosła stratę ze sprzedaży w działalności podstawowej za 2014 r. w wysokości 3.710,6 tys. zł, za 2015 r. w wysokości 5.056,4 tys. zł oraz za 2016 r. 6.253,5 tys. zł. Strata ze sprzedaży w działalności podstawowej w latach 2014–2016 spowodowana była głównie obniżeniem przychodów w produkcji roślinnej. Jak wyjaśnił Prezes Zarządu, złożyły się na to przyczyny wynikające ze specyfiki produkcji, tj. czynniki atmosferyczne, ceny zbóż utrzymujące się na niskim poziomie oraz niższa sprzedaż materiału siewnego, wynikająca z dużej konkurencji na rynku. W 2016 r. największe straty Spółka poniosła ze sprzedaży rzepaku spowodowane częściowym wymarzeniem upraw oraz ze sprzedaży pszenicy spowodowanej niższą w stosunku do zaplanowanej sprzedażą kwalifikowanego materiału siewnego.

(dowód: akta kontroli str. 1116-1118, 1120-1121)

Za 2014 r. Spółka uzyskała zysk netto w wysokości 4.492,5 tys. zł, a za 2015 r. – 783,8 tys. zł. Został on uzyskany dzięki dobrym wynikom na pozostałej działalności operacyjnej, w tym produkcji mleka oraz dopłatom bezpośrednim. Za 2016 r. Spółka poniosła stratę w wysokości 560,7 tys. zł. Strata była spowodowana zmniejszonymi płatnościami w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, niższymi wpływami ze sprzedaży produktów roślinnych, a także obniżeniem cen mleka.

Zysk netto za 2014 r. był niższy o 13,7% od planowanego w biznesplanie na 2014 r. (5.201,3 tys. zł), a zysk netto za 2015 r. stanowił 46,2% planowanego zysku netto za 2015 r. Za 2016 r. wynik finansowy Spółki był ujemny. Strata netto wyniosła 560,7 tys. zł wobec planowanego zysku netto w wysokości 1.867,1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 471, 923, 1000, 1084, 1120, 1123-1132, 1140-1206)

Osiągnięty w 2014 r. zysk netto Spółka, zgodnie z uchwałą ZZW, przeznaczyła na dywidendę (400,0 tys. zł), realizację inwestycji planowanych na 2015 r. (1.900,0 tys. zł) oraz na sfinansowanie programów hodowlanych (2.192,5 tys. zł). W 2015 r. zysk netto w wysokości 783,8 tys. zł przeznaczono na kapitał zapasowy ze wskazaniem na dofinansowanie hodowli twórczej prowadzonej w Spółce. Poniesiona w 2016 r. strata w wysokości 560,7 tys. zł została pokryta z kapitału zapasowego Spółki.

(dowód: akta kontroli str. 47, 87, 477)

2.3. Koszty działalności operacyjnej w 2014 r. wyniosły 48.949,4 tys. zł. W 2015 r. koszty operacyjne Spółki były niższe o 1.078,6 tys. zł (tj. o 2%) od kosztów poniesionych w 2014 r., a w 2016 r. o 2.444,9 tys. zł (5%) niż w 2014 r. W okresie objętym kontrolą w kosztach działalności operacyjnej największy udział miały koszty zużycia materiałów i energii (46%), wynagrodzenia (19%), amortyzacji (11%) oraz usług obcych (10%). Spółka w latach 2014–2016 nie przekroczyła wysokości kosztów działalności określonych w biznesplanach.

(dowód: akta kontroli str. 869-1096, 1117, 1122)

2.4. W latach 2014–2016 Spółka posiadała udziały lub akcje o łącznej wartości 812,9 tys. zł w 2014 i 2015 r. oraz 827,6 tys. zł w 2016 r. Spółka z tego tytułu uzyskała dywidendę w 2014 r. w wysokości 13,2 tys. zł i w 2015 r. w wysokości 7,3 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 1134)

2.5. Koszty wynagrodzeń poniesione przez Spółkę w 2016 r. wyniosły 8.787,3 tys. zł i były niższe o 818,5 tys. zł (tj. o 8,5%) od kosztów w 2015 r. oraz niższe o 668,1 tys. zł (tj. o 7,1%) od kosztów w 2014 r. W 2016 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 8.261,17 zł i było niższe o 769,9 zł, tj. o 8,5% od wynagrodzenia w 2015 r. oraz niższe o 460,5 zł, tj. o 5,3% od wynagrodzenia w 2014 r. Zatrudnienie na koniec 2016 r. wyniosło 156,7 etatu (160 osób) i było niższe o 3,6 etatu w stosunku do roku 2015 oraz niższe o 18,6 etatu w stosunku do 2014 r. W dziale Hodowli Roślin Spółki w okresie objętym kontrolą nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia z 46,8 etatu w 2014 r. do 44,8 etatu w 2015 r., tj. o 2 etaty (4%) i do 41,8 etatu w 2016 r., tj. o 5 etatów (11%). Zmniejszenie zatrudnienia spowodowane było głównie zmianą struktury organizacyjnej w 2015 r.

Wynagrodzenie Prezesa Zarządu oraz członka Zarządu w latach 2014–2016 nie przekroczyło limitu ustalonego na podstawie art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi⁷ oraz na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami⁸.

(dowód: akta kontroli str. 1122, 1207-1232, 1236-1278)

2.6. Na 1 stycznia 2014 r. Spółka dysponowała gruntami o łącznej powierzchni 7.414 ha, (w tym 7.221 ha stanowiły grunty wydierżawione od ANR OT w Warszawie, 94 ha grunty wydierżawione od innych podmiotów, a 99 ha grunty własne). Na 31 grudnia 2014 r. Spółka dysponowała gruntami o łącznej powierzchni 7.968 ha, w tym 7.221 ha stanowiły grunty wydierżawione od ANR OT w Warszawie, 591 ha grunty wydierżawione od ANR OT w Poznaniu, 69 ha grunty wydierżawione od innych podmiotów, a 88 ha grunty własne. Na 31 grudnia 2015 r. Spółka dysponowała gruntami o łącznej powierzchni 7.946 ha, w tym 7.199 ha stanowiły grunty wydierżawione od ANR OT w Warszawie, 591 ha grunty wydierżawione od ANR OT w Poznaniu, 69 ha grunty wydierżawione od innych podmiotów, a 87 ha grunty własne. Na 31 grudnia 2016 r. Spółka dysponowała gruntami o łącznej powierzchni 7.945 ha, w tym 7.199 ha stanowiły grunty wydierżawione od ANR OT w Warszawie, 591 ha grunty wydierżawione od ANR OT w Poznaniu, 69 ha grunty wydierżawione od innych podmiotów, a 85 ha grunty własne.

(dowód: akta kontroli str. 1278)

Spółka uznała 20 obiektów budowlanych⁹ za nieprzydatne w swojej działalności. Na 31 grudnia 2016 r. wartość księgowa tych budynków wyniosła 186,0 tys. zł. W stosunku do 16 obiektów, w tym siedmiu zlokalizowanych w NAGRADOWICACH (Oddział Produkcyjno-Nasienny) oraz czterech położonych w WIATROWIE (Stacja Hodowli Roślin), Spółka podejmowała działania mające na celu ich zagospodarowanie lub sprzedaż. Trzy budynki zlokalizowane w SZPROTAWIE (Oddział Produkcyjno-Nasienny) oraz budynek w WIATROWIE zostały przeznaczone do rozbiórki w okresie 2017–2018.

(dowód: akta kontroli str. 1280-1282)

⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 1222.

⁸ Dz. U. poz. 1202, ze zm.

⁹ Na dzień 31 grudnia 2016 r. wartość księgowa wszystkich obiektów budowlanych będących własnością Spółki wyniosła 5.937,5 tys. zł.

2.7. W okresie 2014–2016 Spółka dokonała sprzedaży majątku trwałego (pięciu lokali mieszkalnych oraz dziesięciu działek zabudowanych) za łączną kwotę 1.447,9 tys. zł. Badaniem objęto pięć transakcji sprzedaży lokali mieszkalnych położonych w Antoninach (Stacja Hodowli Roślin) za kwotę 46,5 tys. zł. Postępowania zostały przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami¹⁰ oraz ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o zasadach zbywania mieszkań przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa¹¹.

(dowód: akta kontroli str. 255, 1135-1136, 1301-1302)

2.8. Spółka w biznesplanach zakładała poniesienie nakładów inwestycyjnych na lata 2014–2016 w wysokości: 10.000,1 tys. zł, 9.500,0 tys. zł i 5.417,1 tys. zł, a remontów odpowiednio: 2.537,4 tys. zł, 2.482,8 tys. zł i 2.517,3 tys. zł. W 2014 r. poniosła nakłady na inwestycje w wysokości 10.029,5 tys. zł (100,3% planu) i na remonty w wysokości 2.602,6 tys. zł (102,6% planu). W 2015 r. Spółka poniosła nakłady na inwestycje w wysokości 11.158,7 tys. zł (117,5% planu) i na remonty w wysokości 2.896,3 tys. zł (116,7% planu). W 2016 r. poniosła nakłady na inwestycje w wysokości 4.728,8 tys. zł (87,3% planu) i na remonty w wysokości 2.466,7 tys. zł (98,0% planu). Niezrealizowanie zadania inwestycyjnego w 2016 r. dotyczącego budowy budynku gospodarczego spowodowane było przedłużeniem okresu przygotowania dokumentacji niezbędnej do wydania decyzji o warunkach zabudowy.

(dowód: akta kontroli str. 1283-1295, 1297-1300)

2.9. W odniesieniu do obiektów budowlanych (budynki i budowle) położonych na terenie 12 Zakładów Spółki, w latach 2014–2016 przeprowadzone zostały okresowe kontrole stanu technicznego określone w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹². Spółka zrealizowała zalecenia pokontrolne.

(dowód: akta kontroli str. 1303-1309)

2.10. W wyniku oględzin¹³ dwóch obiektów budowlanych, tj. magazynów zbożowo-nasiennych nr 7 i 8 znajdujących się na terenie Oddziału Produkcyjno-Nasiennego w Nagradowicach, stwierdzono utrzymanie obiektów w należytym stanie technicznym.

(dowód: akta kontroli str. 1329-1342)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z ustalonym stanem faktycznym, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków pokontrolnych.

¹⁰ Dz. U. z 2016 r. poz. 2147, ze zm.

¹¹ Dz. U. z 2016 r. poz. 52.

¹² Dz. U. z 2017 r. poz. 1332.

¹³ Oględziny przeprowadzono na podstawie art. 39 ustawy o NIK.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁴ kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz ustaleń kontroli.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 28 lipca 2017 r.

Kontroler

Jacek Kalbarczyk
główny specjalista kp.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Dyrektor
Waldemar Wojnicz

.....
podpis

¹⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.